

Імунітет до гадюк і смерть від молока: вся правда про їжаків, які живуть у кожному дворі

07:40 05.05.2026 Вт

14 хв

Дехто змалечку уявляє цих тварин з "яблуками на голках", але реальність відрізняється від художньої вигадки

ІРИНА КОСТЕНКО

Їжаки - постійні та корисні сусіди для людей (фото ілюстративне: Getty Images)

Обирайте перевірене - додайте РБК-Україна до улюблених джерел у Google

Їжаки - невід'ємні сусіди багатьох українців. Однак де насправді вони мешкають, чим харчуються, як "допомагають" у господарстві, а також що може стати для цих тварин небезпечною пасткою - можуть знати не всі.

Про це у бліц-інтерв'ю для РБК-Україна розповіла зооволонтер Першої приватної їжарні (ППІ) імені Армана Солдіна Ксенія Михайлюк.

Читайте також: [Отруйна краса: які популярні рослини насправді небезпечні для домашніх тварин](#)

Головне:

- **Особливості житла:** їжаки не риють нір, а облаштовують кубла у природних купках "будматеріалів", тобто на ідеально скошених газонах - не живуть.
- **Ставлення до людей:** їжаки - відлюдники, але постоятати за себе вміють (тож і вкусити у крайньому випадку можуть).
- **Паразити та хвороби:** їжаки можуть мати "різномаїття гельмінтів" і "збирати" кліщів, але про офіційні випадки сказу серед цих тварин - невідомо.
- **Користь у саду та на городі:** ці тварини - хижачки, які допомагають людям боротися зі шкідниками (поїдаючи личинок хрущів та різноманітних жуків).
- **Харчова безпека:** дорослим їжакам категорично не можна давати молоко, не потрібні їм також кістки або риба.
- **Корисні ласощі:** їжачки любляють "бенкетувати" личинками та комахами, але запропонувати їм можна

також деякі корми, певні види м'яса і навіть дещо інше.

- **Стійкість до отрут:** їжаки мають природну резистентність до укусів гадюк, проте цей імунітет не є абсолютним і залежить від віку та здоров'я тварини.
- **Ризики на ділянці:** найбільшу небезпеку для їжаків становлять відкриті водойми (без пологого виходу), сітки та необачне косіння трави.
- **Спеціалізована допомога:** ветеринарів, які розуміються на особливостях організму їжаків, доволі мало (відповідні експерти є, зокрема, у Києві, Харкові та Полтаві).

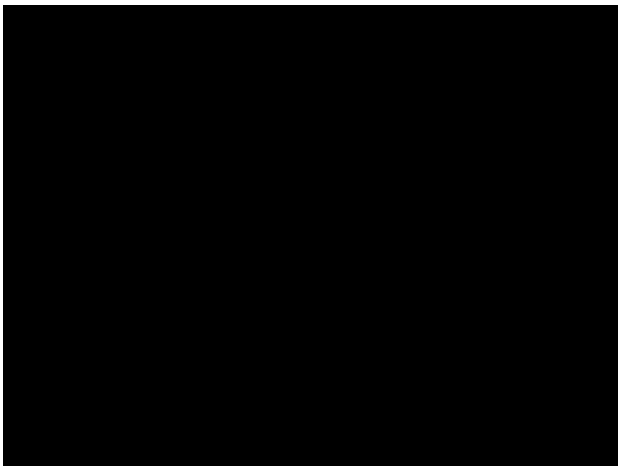
– Де мешкають їжаки й чи потрібні їм "окремі ділянки" у господарстві? Чи правда, що вони вміють "рити нори" і можуть жити в них?

– Їжаки роблять кубла з листя, гілок та інших матеріалів, які підходять для пом'якшення та утеплення.

Нір вони не риють, натомість використовують природні купки "будівельних матеріалів" для облаштування гнізда. Спилляні гілки, скошену траву, зібране листя тощо.

Основний критерій ділянки, щоб там міг облаштуватись їжак - має бути хоч трішечки зарослів та хашців.

Тобто на ідеально виголеному газоні їжак не приживеться.

Нори їжаки не риють (фото: надане РБК-Україна з архіву ППІ)

– Як часто ці тварини розмножуються та коли саме, в який період року? Скільки малюків можуть з'являтися за раз?

– Сезон розмноження їжаків припадає першою "хвилею" на весну (квітень-травень, а другою - на осінь (кінець серпня-вересень).

Осінні їжаченята перебувають у зоні ризику, оскільки їм необхідно особливо інтенсивно від'їдатись перед зимівлею.

За одну вагітність їжина може народити орієнтовно від двох до восьми їжаченят.

Малі їжаченята (фото: надане РБК-Україна з архіву ППі)

– Чи правда, що їжаки - небезпечні? Чи можуть вони проявляти агресію стосовно людей або інших тварин (чи можуть атакувати, вкусити)?

– Їжаки однозначно можуть вкусити. Зуби у них - гострі, пристосовані до розгризання міцного хітину.

Взагалі, це - тваринки-відлюдники, які не дуже люблять, щоб їх чіпали. Але небезпечними я б їх не назвала.

Їжаки - маленькі. І зазвичай обирають стратегію втечі чи захисту голками.

Тобто якщо їх не "заганяти в кут" і не намагатись розгорнути колючий клубок - вони радо ігнорують всіх оточуючих.

– Чи вважаються ці тварини переносниками хвороб або інфекцій? Як щодо сказу?

– Їжаки зачасту мають ціле різномаяття гельмінтів. Тож цілком можуть передавати їх домашнім тваринам та людям.

Якщо раптом хтось захоче щось поїсти немитими після їжака руками - сильно не раджу (я бачила мазок під мікроскопом - дуже багатий внутрішній світ).

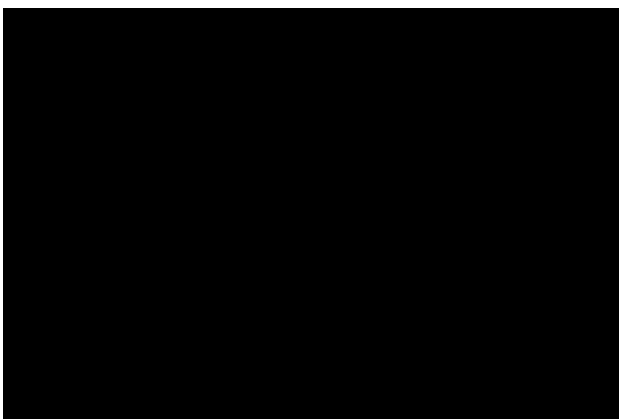
Щодо сказу - наразі нам невідомо про задокументовані випадки хворих їжаків, або ж про зараження через контакт з їжаком в Україні.

Це - просто розповсюджена "лякалка".

Чого варто остерігатись, так це правця (смертельно небезпечної інфекційної хвороби, яка вражає нервову систему, - Ред.).

Але його з тою ж вірогідністю можна "зловити" через випадкову подряпину об якийсь паркан на вулиці.

Тож просто варто поновити щеплення, якщо від минулої вакцинації пройшло більше 10 років (в Україні останнє щеплення підлітки отримують в 16 років і надалі контролюють це самі, без нагадування шкільної медсестри).

Без "попередньої підготовки" їжака до рук краще не брати (фото: надане РБК-Україна з архіву ППІ)

– Чи правда, що їжаки можуть "пускати піну з рота" та розмазувати її по голках?

– Так, дійсно, вони таке роблять. І страшенно лякають цим непідготовлених людей.

Виглядає це химерно - колюче тільце вигинається під неприроднім кутом, йожиньку "корячить і викручує", йде піна (жах, сказ, паніка).

Насправді ж це - маскувальний механізм.

Їжак із повітря та слини "вспінює" ароматну субстанцію, яку наносить на себе. Так він стає більш непомітним для хижаків у своїй місцевості.

– Чи правда, що їжаки - "губки" для кліщів?

– На жаль, це так.

З одного їжака можна познімати десяток кліщів, а то і більше.

Кліщі мешкають у траві, а їжаки пересуваються на її рівні. Так і "зривають кліщовий джек-пот".

– Чи варто чіпати їжаків дітям і дорослим? Як зробити це правильно, якщо дійсно необхідно (щоб допомогти хворій тварині або ж коли вона в біді)?

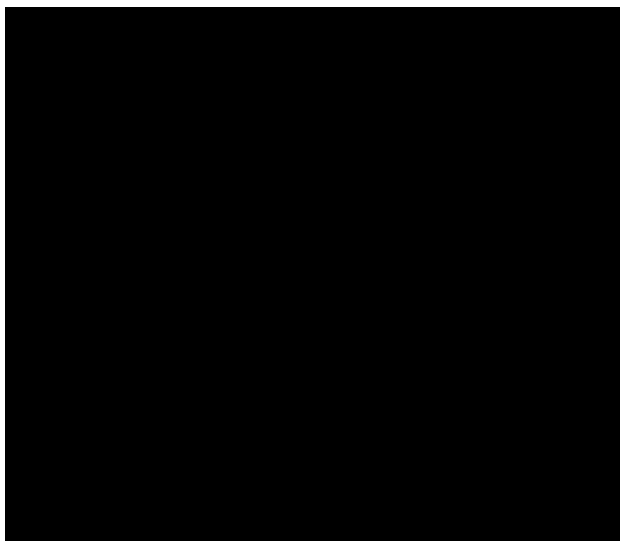
– В цілому, звісно, їжаків краще не чіпати. Вони цього не люблять.

Але якщо хтось знайшов знесилена чи поранена тваринку - краще брати її в рукавичках, або ж через тканину.

Ніколи не можна виключати ризик поколоти, або ж бути вкушеним.

Потрібно обережно, двома розкритими долонями "зайти" з боків і "підняти під пузьце". Так можна їжака підняти та пересадити.

Головне - берегти пальці у такому положенні. Оскільки так він може до них дотягнутись і вкусити.

Не всім їжакам комфортно на руках (фото: надане РБК-Україна з архіву ППІ)

– В який період року їжаки - особливо активні? Як далеко можуть "мандрувати" від місця свого проживання? В які години доби вони це зазвичай роблять?

– Із гібернації (періоду сповільнення життєвих процесів і

метаболізму, або ж іншими словами - сплячки, - Ред.) їжаки виходять приблизно у березні-квітні. Коли прокидається їхня кормова база.

Підтримують свою активність ці тварини до пізньої осені.

При цьому впродовж доби період найвищої активності їжаків - від сутінок і приблизно до 4 години ночі. Саме о цій порі вони виходять на полювання та шлюбні ігрища.

У пошуках їжі здоровий дорослий віж за ніч може пробігти 8-10 кілометрів.

– Як відрізнити здорового їжака від хворого? На що варто звертати увагу, яка поведінка чи зовнішній вигляд тварини вказують на проблеми?

– Здоровий їжак намагається уникнути контакту з людиною. Тікає, скручується, голосно пфичить.

Якщо ж ви зустріли їжака, який просто лежить (не тікає та не скручується), або ж кволо пересувається, або виглядає маленьким та знесиленим, або має помітні рани, або бігає по колу - це привід подбати про нього.

– Чи нормально, що їжачок "гуляє" вдень на сонці?

– Ні, це не нормально. Особливо якщо помічений вдень їжак не намагається негайно уникнути контакту.

– До кого можуть звертатись українці, якщо знайшли їжачка у біді або ж хвору тварину? Чи приймають таких пацієнтів звичайні ветеринари?

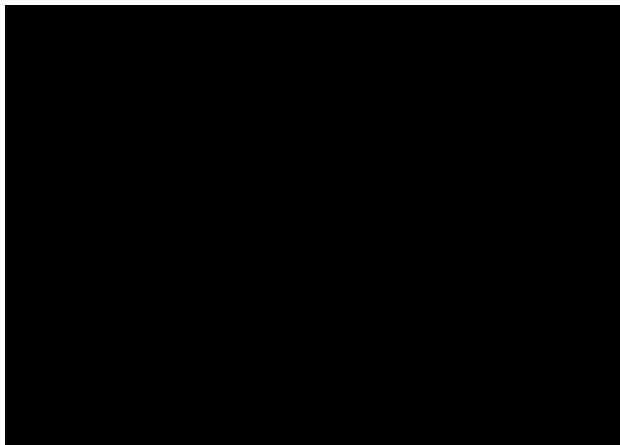
– Наразі у нас доволі сумна ситуація з ветеринарною допомогою їжакам.

Це - не типова тварина, тож мало хто насправді розуміється на особливостях їхнього організму.

У Києві є кілька фахівців, з якими ми співпрацюємо. Є також наша ветеринар у Харкові. Крім того, допомогу їжакам можуть надати у Полтаві.

Із громадських організацій, ППІ - єдина, яка спеціалізується конкретно на їжаках, може проконсультувати людей щодо утримання та лікування тварини, або ж прийняти її у себе (беремо зазвичай тих, кому потрібен специфічний догляд та регулярна медична допомога).

Наші [контакти](#) є у соцмережах та на сайті. До нас можна звернутись у будь-який час (якщо знайшли їжачка). Хоча вночі, звісно, бажано телефонувати лише в критичних випадках (коли допомога потрібна терміново).

Допомога людей може знадобитись і великим, і малим (фото: надане РБК-Україна з архіву ППІ)

Є також KARG (Kyiv Animal Rescue Group) - Команда порятунку тварин.

Вони не беруть тварин на перетримку та лікування, але можуть допомогти із переміщенням по Києву та Київській області (із транспортуванням до клініки).

– Які помилки найчастіше можуть робити українці, коли намагаються допомогти їжакам?

– Найчастіша помилка - давати дорослим їжакам молоко.

Вони категорично не можуть його засвоїти. Це призводить до здуття, розладу шлунку та буквального отруєння.

При цьому люди кажуть: "Ну, він його так завзято п'є" і відмахуються. Бо не бачать, як страждає тварина потім.

Я у таких випадках наводжу аналогію з алкоголем: "Він точно не робить нікого здоровішим, але ж люди п'ють" (інколи дехто починає розуміти суть проблеми після такого порівняння).

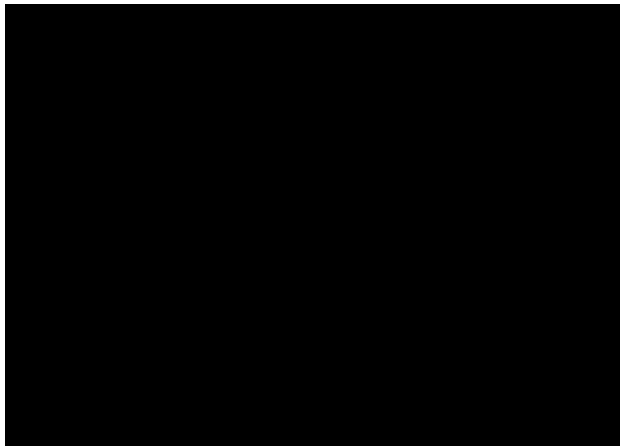
Крім того, не можна намагатись годувати маленьких їжаченят допоки вони не зігріті й не мають температуру тіла хоча б 37,2 градуси за Цельсієм.

– Які ще продукти можуть нашкодити їжакові?

– Про молоко повторює - категорично не можна молока.

Також для їжаків є отруйними авокадо та олія чайного дерева.

Не бажано давати цим тваринам горіхи - через їх текстуру. Йдеться про те, що гострі шматочки можуть ранити ясна, що призводить потім до запалення.

Їжакова дієта повинна бути безпечною (фото: надане РБК-Україна з архіву ППі)

– Чи можна підгодовувати їжаків, як правильно це зробити? Які харчі "з холодильника" можна пропонувати, щоб не нашкодити?

– Їжаки - комахоїдні тварини, і найкращий для них раціон - кормові комахи. Ми їх замовляємо в інтернеті, у постачальників (оскільки у зоомагазинах можна знайти лише фасовані достатньо дорогі "порції").

У топі "рейтингу" - банановий цвіркун (його можна за день давати багатенько). Потім - туркменські таргани, які також поживні, але не надто жирні.

За ними - аргентинські та мадагаскарські таргани, зоофобуси (личинки великого борошняного жука-чорнотілки, - Ред.). У них багато білку, вони жирні. Тому на день можна близько 3 штучок (щоб не нашкодити печінці тварин).

Як "снеки" можна давати жменьку сушених чи морожених личинок чорної львинки (суто похрумкати, оскільки поживних речовин у них небагато).

Тим часом у побуті можна обійтись і готовими кормами для тварин.

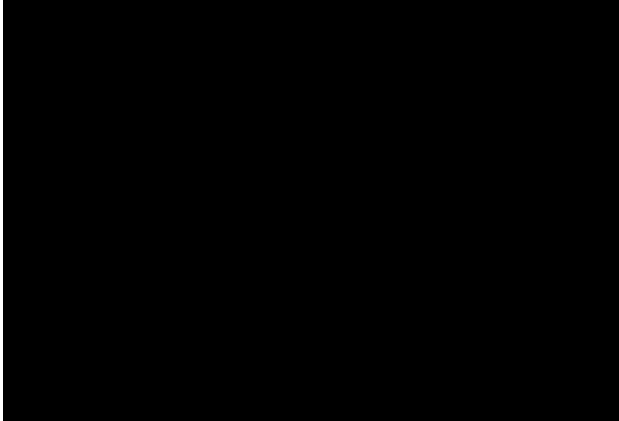
Найкраще - Royal Canin (сухий чи у вигляді паштету) для кошенят або ж стартер для цуценят малих порід.

Це може бути також і сухий корм Brit Care з комахами.

Їхній склад найбільше підходить для травної системи їжака.

"З холодильника" їжаків можна запропонувати **куряче сердечко** (зрізавши з нього жир), **шматочок курячої печінки** (тільки не дуже багато), **курячу шийку**, **куряче** чи **перепелине сире яйце**, а також **кисломолочний не жирний сир**.

Не всі їжаки на таке погодяться, але деякі - люблять.

Раціон їжачків може бути різноманітним (фото: надане РБК-Україна з архіву ППІ)

– Чи існують якісь "їжачкові ласощі"? Що їм особливо до вподоби?

– Найкращі їжачкові ласощі - личинки та комахи.

У сезон хрущів, коли вони вже відходять, у їжаків справжнє свято - вони дуже їх полюбляють.

Деякі їжаки, кажуть, люблять шовковицю. Особисто я не бачила, але наші підписники часто-густо розповідають, що таке помічали.

– Чи можна пропонувати їжакам, як дехто вважає, кістки (від м'яса чи риби)? Як щодо просто риби?

– Кістки давати категорично не можна. У них немає нічого поживного для їжака.

А риб'ячі кістки - взагалі можуть бути дуже небезпечними для тварин. Їх нікому не можна давати.

Крім того, рибою їжаки не харчуються.

– Чи потрібно залишати їжакам "воду у дворі"? З яких посудин (мисочок, тарілок) пити їм найзручніше?

– Воду у дворі для їжаків лишати потрібно.

Особливо - у спекотні дні, коли немає калюж (або ж природніх водойм поблизу).

Колючі - дуже полюбляють свіжу водичку.

Їжаків доступна будь-яка котяча миска. Можна наливати у них, чи у щось подібне.

Дістати дна для їжака - не проблема (фото: надане РБК-Україна з архіву ПП)

– Чому насправді їжаки - помічники людей у саду чи городі (а не шкідники, як дехто може вважати)? Чим вони корисні? Чи дійсно вони полюють, наприклад, на мишей?

– Дехто помилково вважає їжаків гризунами, тому боїться за свій врожай.

Насправді ж їжаки - комахоїдні ссавці, які віртуозно полюють на різноманітних личинок та жуків. У тому числі й тих, які підточують рослини.

Це, власне, і є їхня основна кормова база.

Отже, якщо на ділянці живе їжак - можна не перейматись, що майбутній хрущ згризе умовну смородину чи улюблену яблуню.

На мишей їжаки не те, щоб полюють. Але можуть поласувати нею, дрібною пташкою чи навіть змією.

Єдине, щодо чого вони можуть таки наробити трішки шкоди хазяйству - це яйця, які деякі їжаки любляють.

Випадки такого "розбою" - не часті, але прецеденти зафіксовані були.

– Що на присадибній ділянці - у саду чи на городі - може стати пасткою для цих тварин?

– Будь-що. Це - "біда, а не звірятко".

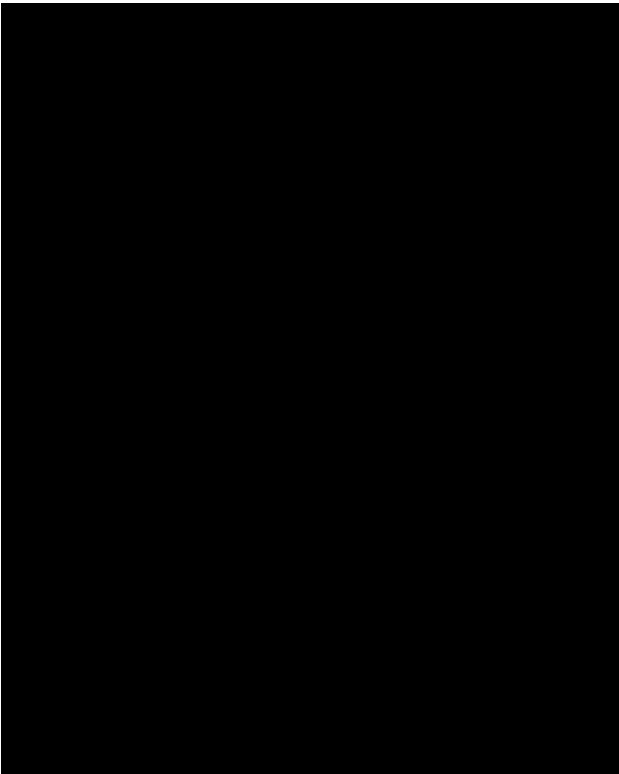
Інколи складається враження, що їжак наче намагається "вбитись об все на світі".

Він може застрягнути в сітці, власти у відкриту водойму, заплутатись у нитках, зробити кубло під кочкою.

Це може бути що завгодно (людська фантазія не здатна продумати всі варіанти, якщо чесно).

Хоча найчастіша біда, це, все ж таки, **водойми** (які не мають трапика чи пологого виходу) та покоси (без попереднього огляду ділянки на предмет їжачиноного кубла).

Всього насправді не передбачити. Але ці два пункти - люди цілком можуть контролювати, що значно скоротить ризики для колючих.

Інколи їжачкам необхідна допомога людини (фото: надане РБК-Україна з архіву ППІ)

– Чи правда, що їжаки "носять їжу на голках" (звідки взялось народне уявлення про яблука та гриби, які носять на собі ці тварини)?

– Це - міф. Він походить з ілюстрованих дитячих книжок, в яких чомусь полюбляли їжаків так зображувати.

Чому саме так - загадка, покрита пилом.

Насправді ж, їжаки нічого не носять на голочках. А їжу хапають одразу кусальником.

– Чи правда, що їжаки мають імунітет до отрути гадюк чи інших отруйних змій?

– Так, їжаки дійсно стійкі до багатьох отрут. У тому числі - гадюки.

Їх організм виробляє речовину, яка дозволяє дорослій тварині отримувати помірні дози отрути без шкоди організму.

Але якщо тварина хвора, це дитинча або ж, навпаки, старий їжак (який має знижений імунітет), або ж якщо укусів було завдано декілька - результат для їжака може бути плачевним.

Тобто ця резистентність не є насправді абсолютною.

Трапляються також їжачки-альбіноси (фото: надане РБК-Україна з архіву ППІ)

– В який період їжаки "впадають у сплячку" та чи варто людям чіпати їх у цей час (якщо, наприклад, їжачок "знайшовся" у купі листя десь на присадибній ділянці)?

– Їжаки відходять на зимову гібернацію приблизно в листопаді. Із похолоданням та відходом кормової бази.

Якщо ви знайшли гібернуючого їжака на своїй ділянці і він виглядає "величеським та добре згорнутим в кульку" - чіпати його не варто.

Можна хіба що поставити мисочку з водою та придивлятися періодично, чи не буде ознак того, що "їожинька прокидалась".

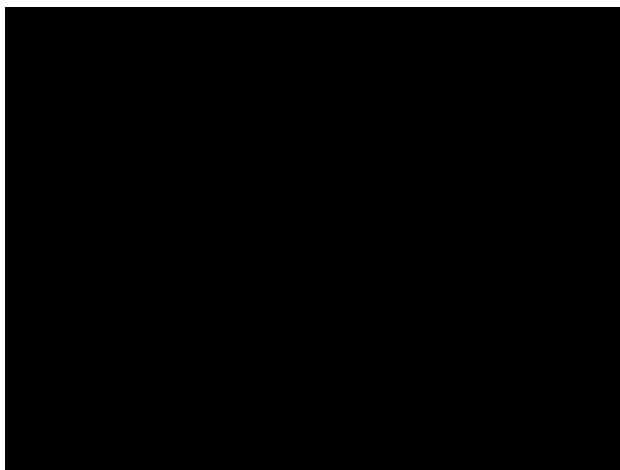
Якщо ж тварина важить взимку менше ніж 700-800 грамів - її варто [забирати і догодувати](#), коли прокинеться.

Оскільки у такому разі пережити зиму самотужки їй буде важко (особливо якщо вона прокинеться серед зими і вже не матиме жирового запасу, щоб без втрат заснути знов).

Вхід у режим гібернації та вихід з нього - вимагає від їжового організму певного ресурсу на адаптацію.

"Правильний" гібернуючий їжак повинен бути крупним, повністю згорнутим у щільну кулю.

Його пузико та лапки мають бути цілком сховані, голки - настовбичені, дихання - ледь помітне, реакція на доторки - тихе-тихе невдоволене сичання.

"Правильно" гібернуючі їжаки (фото: надане РБК-Україна з архіву ПП)

– Скільки днів за рік вони можуть "спати" в цілому? Як довго може тривати цей період і від чого залежати?

– Прямо у днях - точно сказати важко.

Але орієнтовно їжаки сплять тією чи іншою мірою з кінця листопада по середину березня.

Під час потепління вони можуть прокидатись на короткий час. Під час похолодання - засинати глибше.

Але в цілому вони сплять більшу частину холодної пори року. Адже їх біологічний годинник пов'язаний з терморегуляцією та кормовою базою.

Коли тепло й комахи активні - їжаки їдять і розмножуються. Коли холодно і їсти немає чого - час засинати та переживати таким чином важкі часи.

Нагадаємо, раніше ми розповідали, [куди зникають горобці, як мстять ворони і чому папуги матюкаються](#).

Крім того, ми пояснювали, [що насправді відбувається в Карпатах під час війни](#).

Читайте також, [чи водяться мутанти у Чорнобилі](#) та хто живе у рудому лісі.

Не пропустіть головне! Підпишіться на наші оновлення в Google!

Або читайте нас там, де вам зручно!

Більше по темі:

- зооволонтери
- корм
- еж
- Сад і огород
- Тварини
- Хвороби
- Поради
- Фермери
- Міфи

НОВИНИ

Ультиматум Зеленського та погрози Кремля: чи буде перемир'я та коли

АНАЛІТИКА

Дмитро Сидоров
кореспондент РБК-Україна

Воєнна страховка для бізнесу: скільки коштує захист та як зробити його більш доступним

НОВИНИ

- Новини України
- Війна в Україні
- Економіка
- Світ
- Надзвичайні події

ПОЛІТИКА

БІЗНЕС

- Економіка
- Фінанси
- Авто
- Tech
- Енергетика

АНАЛІТИКА

- Статті
- Інтерв'ю

Точка зору

ЖИТТЯ

Гроші

Зміни

Освіта

Суспільство

РОЗВАГИ

Шоу бізнес

Поради

Гороскопи

Свята

Цікаве

Спорт

LIFESTYLE

Психологія

Їжа

Подорожі

Здорове життя

Мода та краса

Про компанію

Редакційна політика і стандарти

Як стати нашим автором

Правила користування

Правова інформація

Політика конфіденційності

Контакти

Команда

Вакансії в РБК-Україна

Розмістити рекламу

Інформаційний портал «РБК-Україна» має тримовну версію (українську, російську та англійську), головна сторінка portalу - <https://www.rbc.ua>. Фотографії, зображення належать їх правовласникам. Всі фотографії на Portalі, авторами яких є журналісти «РБК-Україна», розміщені на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International. Редакція «РБК-Україна» може не поділяти точку зору авторів. Оціночні судження не підлягають спростуванню та доведенню їх правдивості. За достовірність та зміст реклами відповідальність несе рекламодавець. Матеріали, позначені плашкою: «Прес-релізи», «Спецпроект», «Партнерський матеріал», «Promo», «Благодійність», «Резонанс» розміщуються на правах реклами і призначені, як правило, для осіб, які досягли 21-річного віку. «Новини компанії» - це інформаційний формат, що охоплює новини, події та оголошення, пов'язані з діяльністю компанії, базуються на пресрелізах, які випускають самі компанії, і за які редакція не несе відповідальність. Онлайн-медіа «РБК-Україна» призначене для осіб віком від 21 року.

© LLC «UBT MEDIA», 2006-2026.